

XV Ogólnopolskie Sympozjum Speleologiczne w Tatrach

XV Sympozjum Sekcji Speleologicznej Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika odbyło się w dniach 9—11 października 1981 r. w schronisku na Kalatówkach; wzięło w nim udział około 60 osób zajmujących się problematyką speleologiczną w Polsce.

Ponieważ informacja o organizacji tego rodzaju sympozjów znajduje miejsce na łamach niniejszego Wydawnictwa po raz pierwszy, dla jej dopełnienia podaję, że pierwsze sympozjum zostało zorganizowane przez Kieleckie Towarzystwo Naukowe w 1963 r. na Św. Katarzynie — jako I Ogólnopolski Zjazd Badaczy Krasu. W rezultacie realizacji postulatu uczestników tego zjazdu została utworzona w 1964 r. przy PTP im. Kopernika Sekcja Speleologiczna z siedzibą w Krakowie. Staraniem Sekcji zorganizowano dotąd 14 sympozjów kolejno w: Tatrach (Hala Ornak) 1964, Częstochowie 1965, Karpaczu 1966, Krakowie 1967, Tatrach (Kalatówki) 1968, Lublinie 1969, Częstochowie 1970, Łądku Zdroju 1971, Kielcach 1972, Ojcowie 1977, Działoszynie 1978, Podlesicach 1979, Mogilanach k. Krakowa 1980. Celem ich była prezentacja najnowszych wyników krajowych odkryć i badań speleologicznych, działalności związanej z ochroną i udostępnieniem jaskiń w Polsce oraz praktyczne poznanie zjawisk krasowych różnych regionów kraju.

Sympozjum tu relacjonowane odbyło się z zachowaniem tradycyjnego podziału na części — konferencyjną i wycieczkową. Część konferencyjna rozpoczęła się od ogłoszenia nazwisk laureatów trzeciej edycji Nagrody Naukowej im. Marii Markowicz-Łohinowicz, która jest przyznawana co trzy lata, przez komisję działającą przy Sekcji Speleologicznej, osobom osiągającym szczególnie wartościowe wyniki w dziedzinie badań speleologicznych, a także w dziedzinach: odkryć, dokumentacji i ochrony jaskiń w Polsce. Laureatami zostali: nagroda I stopnia — dr Jan Rudnicki (Instytut Nauk Geologicznych PAN w Warszawie) za pracę: „*Role of convection in shaping subterranean karst forms*” (Kras i Speleologia T. 2 (XI) s. 92—101 Katowice 1978); nagroda II stopnia — dr Andrzej Skalski (Muzeum Okręgowe w Częstochowie) za całokształt badań biospeleologicznych, a szczególnie za pracę: „*Origin and composition of underground fauna in Poland*” (Proceedings of 8th International Congress of Speleology T. 2 s. 403—406 Bowling Green, USA 1981); nagroda III stopnia — mgr Rafał Kardaś (Oddz. Warszawski Pol. Tow. Przyj. Nauk o Ziemi) za całokształt osiągnięć w dziedzinie eksploracji i inwentaryzacji jaskiń tatrzańskich.

Następnie zostały ogłoszone dwa główne referaty: Jerzy Grodzicki i Rafał Kardaś (Warszawa) — *Inwentaryzacja jaskiń tatrzańskich*; Danuta Małecka (Warszawa) — *Studia hydrogeologiczne krasu Tatr Polskich* oraz szereg komunikatów naukowych: Jerzy Pachla i Wojciech Zaczekiewicz (Warszawa) — *Drogi krążenia*

wód krasowych na przykładzie zlewni potoku Sucha Woda; Krzysztof Gul i Elżbieta Ostrowska (Warszawa) — *Udział wód zlewni potoku Bystra w zaopatrzeniu w wodę Zakopanego*; Krzysztof Wilimborek (Warszawa) — *Znaczenie badań hydrochemicznych w rozpoznaniu regionalnych warunków hydrogeologicznych terenu*; Jerzy Małecki (Warszawa) — *Stan czystości wód tatrzańskich*; Stefan W. Aleksandrowicz (Kraków) — *Malakofauna martwic wapiennych w Wąwozie Kraków*; Teresa Bielska (Warszawa) — *Badanie flory przytworowej jaskiń tatrzańskich*; Elżbieta Sobiepanek (Warszawa) — *Badania fauny jaskiń tatrzańskich w ramach prac inwentaryzacyjnych OW PTPNoZ*; Marek Sygowski (Warszawa) — *Wyniki najnowszych obserwacji przepływu wód w Jaskini Śnieżnej*; Jerzy Głazek (Warszawa) — *Dotychczasowe wyniki datowań nacieków z jaskiń tatrzańskich*; Andrzej Kozik (Sosnowiec) — *Kilka uwag na temat zachowania się lodospadów w jaskiniach tatrzańskich*; Grzegorz Klassek (Bielsko Biała) — *Sprawozdanie z prac inwentaryzacyjnych jaskiń na terenie Beskidów i Pogórza Karpackiego*; Jerzy Głazek, Jerzy Mikuszewski i Andrzej Skalski (Warszawa—Częstochowa) — *Kongres Międzynarodowej Unii Speleologicznej w USA*; Jerzy Grodzicki (Warszawa) — *Kras Wyżyny Nullarbor — wrażenia z wyprawy Australia'80*.

Referat J. Grodzickiego i R. Kardasia stanowił podsumowanie trwającej od 1975 r. akcji inwentaryzacyjnej jaskiń znajdujących się w Tatrach Polskich, prowadzonej przez zespół z OW PTPNoZ pod kierunkiem obu autorów referatu, a zmierzającej do opublikowania nowoczesnego w ujęciu — *Inwentarza jaskiń Tatr polskich*, który będzie posiadał zasadnicze znaczenie dla oceny zasobów i wartości zabytków przyrody nieożywionej, jakimi są tamtejsze jaskinie. W chwili obecnej jest zinwentaryzowanych 390 najważniejszych jaskiń spośród około 450 znanych z obszaru Tatr Polskich. Zakończenie prac dokumentacyjnych i oddanie *Inwentarza* do druku przewidziano na koniec 1983 r.

Referat D. Małeckiej z Uniwersytetu Warszawskiego (wraz z uzupełniającymi go tematycznie komunikatami) zaprezentował z jednej strony całą złożoność problemów metodologicznych, jakie napotkano podczas długoletnich badań nad hydrogeologią Tatr, prowadzonych przez zespół z Uniwersytetu Warszawskiego, z drugiej strony wyniki tych badań i ich znaczenie zarówno dla pogłębienia znajomości geologii Tatr, jak i w aspekcie praktycznym — tj. możliwości wykorzystania podziemnych wód tatrzańskich dla zaopatrzenia aglomeracji zakopiańskiej i związanego z tym problemu ochrony ich czystości. Na marginesie tego ostatniego problemu pragnę podkreślić te wnioski referatu i uzupełniających go komunikatów, które dotyczą faktu niewykrycia skażenia wód krasowych głębokiej cyrkulacji, badanych z wielu wywierzyisk z obszaru TPN, w przeciwieństwie do znacznego skażenia wód

powierzchniowych tych potoków, które posłużyły za naturalne lecz prymitywne drogi odprowadzenia ścieków ze schronisk turystycznych usytuowanych w obrębie TPN, w tym bardzo często w obszarach drenażu i cyrkulacji krasowej (!). Powyższe stwierdzenie zadaje kłam szerzonej w ostatnich latach opinii, jakoby działalność speleologiczna (sportowa, szkoleniowa i eksploracyjna) prowadzona w jaskiniach tatrzańskich, gromadząca zaledwie — wg oficjalnych ocen — 0,1% wszystkich użytkowników Tatr, stanowiła główne źródło skażenia podziemnych wód krasowych obszaru TPN.

Spośród informacji przedstawionych w komunikatach na szczególną uwagę zasługują dane:

— o przepływie wód w Jaskini Wielkiej Śnieżnej (M. Sygowski ze Speleoklubu Warszawskiego PTTK) szczególnie w strefie jej syfonów końcowych; w rezultacie dwóch trudnych akcji nurkowych w tej jaskini (wykonanych w lutym i marcu 1981 r.) rozpoznano system syfonów końcowych tej jaskini, powiększono jej całkowitą głębokość (po uwzględnieniu weryfikacji pomiarów pozostałej części jaskini wynosi ona 768 m) oraz wyznaczono kierunki dla dalszej działalności nurkowo-eksploracyjnej;

— o inwentaryzacji nowoodkrytych jaskiń na terenie Karpat fliszowych (G. Klassek ze Speleoklubu PTTK w Bielsku-Białej), którą objęto odkryte i spenetrowane przez klub z Bielska-Białej w okresie (1969—1981) jego działalności. Obecnie znanych jest na terenie Karpat Polskich i Pogórza Karpackiego 58 jaskiń. Obserwowany stały wzrost ich ilości powoduje wzrost ich znaczenia jako szczególnych obiektów badań w ramach ogólnych badań nad rozwojem geomorfologicznym Karpat fliszowych. Fakt ten, choć wydaje się być oczywistym, nie znalazł jak dotąd dostatecznego zainteresowania wśród geomorfologów. Autor komunikatu przedstawił także informację o współpracy swego Klubu z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody w Bielsku-Białej w dziedzinie ochrony jaskiń beskidzkich.

W części wycieczkowej Sympozjum zwiedzono: otwór wejściowy Jaskini Bystrej, wywierzyska Bystrej i Goryczkowej, ujęcia wód w Kuźnicach i pod Capkami. W trakcie wycieczki członkowie zespołu badawczego Instytutu Geologii Inżynierskiej i Hydrogeologii UW przedstawili praktycznie stanowiska pomiarowe i techniki badawcze stosowane przez nich w Tatrach, w tym pokazowe barwienie wód potoku fluorescencją. Odbyło się także wejście do Jaskini Kasprowej Niżniej.

W ramach statutowego zebrania członków Sekcji Speleologicznej wybrano nowy Zarząd Sekcji w składzie: dr Jerzy Głazek (Warszawa) — przewodniczący, prof. dr hab. Ryszard Gradziński (Kra-ków) — wiceprzewodniczący, mgr Regina Kardaś (Warszawa) — sekretarz, mgr Izabella Luty (Warszawa) i dr Andrzej Skalski (Częstochowa) — członkowie. Taki rezultat wyborów spowodował prze-

niesienie siedziby Sekcji z Krakowa do Warszawy (nowy adres: Sekcja Speleologiczna PTP im. Kopernika, 00-901 Warszawa, Pałac Kultury i Nauki pok. 1916). Ponadto uchwalono, że sympozjum w 1982 r. odbędzie się w Szczyrku i będzie poświęcone problematyce jaskiń niekrasowych, utworzonych w skałach fliszowych Beskidu Śląskiego.

Jerzy Mikuszewski

Z PARKÓW NARODOWYCH

Przypadek zabicia niedźwiedzia brunatnego *Ursus arctos* w Masywie Policy a sprawa powiększenia Babiogórskiego Parku Narodowego

Niedźwiedź brunatny *Ursus arctos* jest największym ssakiem drapieżnym w Polsce i podlega ochronie gatunkowej na mocy rozporządzenia Ministra Leśnictwa z dnia 14 listopada 1952 roku (Dz. U. nr 45, poz. 307). Przez Polskę przebiega północno-zachodnia granica zasięgu geograficznego występowania niedźwiedzia brunatnego. W naszym kraju żyje on w Bieszczadach, Tatrach i Beskidach Zachodnich (Kowalski 1964). Liczebność tego dużego drapieżnika jest ustalana tylko szacunkowo i w różnych źródłach podawane są odmienne liczby. W najnowszym raporcie o stanie fauny Polski (Głowaciński i in. 1980) ilość osobników oceniono na 20 sztuk.

Praktyczne egzekwowanie prawa służącego ochronie niedźwiedzia nie chroni jednak w pełni tego gatunku przed dotkliwymi stratami. Stosunkowo często dowiadujemy się o przypadkach zabijania tego chronionego zwierzęcia. Niedawno, jak pamiętamy, zginął niedźwiedź w Tatrzańskim Parku Narodowym. Kolejny taki przypadek miał miejsce w paśmie Policy, w sąsiedztwie Babiogórskiego Parku Narodowego.

W ostatnich dniach września 1981 roku leśniczy Nadleśnictwa Sucha odnalazł w oddziale 12 pod Narożem martwego niedźwiedzia płci męskiej w wieku 2—3 lat, w stanie rozkładu gnilnego. W wyniku wspólnej akcji funkcjonariuszy MO i Straży Leśnej zwłoki niedźwiedzia zostały sprowadzone do Państwowego Zakładu Leczniczego dla Zwierząt w Suchej Beskidzkiej, w celu ustalenia przyczyny śmierci. Dokonana sekcja zwłok wykazała, że niedźwiedź został zastrzelony w okresie ostatniego tygodnia września, a bezpośrednią przyczyną jego śmierci było przedostanie się treści żołądka do jamy otrzewiowej wskutek przerwania przez pociski ciągłości jelit. Stwierdzono trzy wlotowe otwory postrzałowe na zewnętrznej stronie lewego uda. Na wysokości klatki piersiowej,